

ISTRAŽIVANJE O MJESTIMA OKUPLJANJA RIJEČKIH SREDNJOŠKOLACA I NJIHOVI STAVOVI O PROBLEMIMA NA KOJE NAILAZE

Uvod

U sklopu opsežnijeg projekta Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci, *Srednjoškolci u javnom prostoru*, koji je osmislila i vodila viša muzejska pedagoginja Milica Đilas, provedeno je istraživanje koje je zamišljeno tako da pridonese razumijevanju kretanja i ponašanja srednjoškolaca u javnim prostorima grada Rijeke. Pritom su učenici srednjih škola smatrani i aktivnim subjektima koji istražuju (osmišljavanje upitnika, obrada kvantitativnih podataka) i objektima istraživanja, odnosno ispitanicima koji su odgovarali na pitanja putem upitnika. Namjera je bila uključiti ih u projekt kako bi i sami pridonijeli daljnjem razumijevanju i promišljanju vlastitoga kretanja i boravka u javnim prostorima grada u kojem žive, u kojem se školuju i u kojem će, pretpostavlja se, dobar dio njih nastaviti živjeti i raditi i nakon školovanja.

U istraživanju su, kao ispitanici, sudjelovali učenici Gimnazije Andrije Mohorovičića, Građevinske tehničke škole, Srednje talijanske škole – Scuola media superiore Italiana a Fiume i Škole za primijenjenu umjetnost u Rijeci.

Upitnik

Upitnik su pod vodstvom Željka Maurovića, prof. sociologije i filozofije, koncipirali članovi sociološke grupe Srednje talijanske škole – učenici Davide Contus, Matea Roknić, Mauro Suhin iz IIIIm te Dora Brkić i Tina Šunjić iz IVa razreda.

Podatke dobivene anketom statistički su obradili učenici Gimnazije Andrije Mohorovičića Patricia Božičević, Lorena Drakula, Lorena Džido, Matija Hefler, Antonela Marić i Magda Tomljanović, pod vodstvom Davida Karasmana, prof. sociologije i filozofije.

Prikupljanju podataka svoj su doprinos dale profesorice Laura Herceg iz Škole za primijenjenu umjetnost u Rijeci te Branka Batričević i Asja Rukavina Bikić iz Građevinske tehničke škole.

Uzorak

Zbog specifičnih uvjeta (velik broj srednjoškolaca u Rijeci zahtijevao bi velike ljudske i materijalne resurse kojih nije bilo, anketa se provodila u vrijeme održavanja nastave, odaziv škola nije bio velik, različite su strukture škola prema spolu i dobi učenika kad je npr. riječ o Građevinskoj tehničkoj školi i Školi za primijenjenu umjetnost u Rijeci itd.) nije se moglo provesti istraživanje na slučajnom uzorku srednjoškolske populacije u Rijeci, već je odabran kvotni uzorak uz dva kriterija stratifikacije – po spolu i dobi. Za neku drugu prigodu ostaje mogućnost direktne opservacije ispitanika, s direktnim sudjelovanjem ili na drugi način.

Na koncu se došlo do ukupnog broja od 196 ispitanika od kojih je, po spolu, ženskih (mi smo ih ipak zvali „djevojkama“) 126 ili 64,29%, a muških („dečki“) 70 ili 35,71% uzorka. Prema dobi ispitanika, najveći broj anketiranih ima 17 i 18 godina. Djevojke od 17 godina čine 53,06%, od 18 godina 33,16% našeg uzorka, dok dečki sa 17 godina u uzorku sudjeluju s 41,36%, odnosno njih 43, a 18 godina ima njih 24 ili 36,92%. Slijedi skupina šesnaestogodišnjaka – 23 djevojke i svega 2 dečka, činjenica koju objašnjava sastav anketiranog razreda iz Škole za primijenjenu umjetnost u kojem su većina djevojke.

<i>Dob učenika</i>	<i>Frekvencija</i>	<i>Postotak</i>	<i>Djevojke frekvencija</i>	<i>Djevojke postotak</i>	<i>Dečki frekvencija</i>	<i>Dečki postotak</i>
15	1	0,51%	1	100%	0	0%
16	23	11,74%	21	91,30%	2	8,70%
17	104	53,06%	61	58,65%	43	41,34%
18	65	33,16%	41	63,08%	24	36,92%
19	3	1,53%	2	66,67%	1	33,33%
Ukupno	196	100%	126	64,29%	70	35,71%

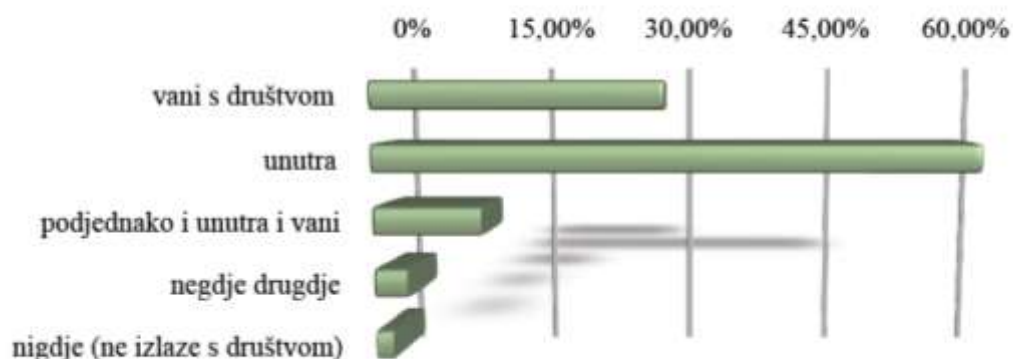
Na koncu, a prije interpretiranja rezultata, držimo da su, i bez slučajnog uzorka koji bi bio točniji i prikladniji, ali nama mnogo teži i gotovo neizvodljiv s resursima koji su nam stajali na raspolaganju (svi su sudionici i autori ankete bili volonteri), s obzirom na argumente i jedinstven prostor koji i stvarno i simbolički zauzimaju srednjoškolci kao dominantna grupa adolescenata, rezultati koje smo dobili ovim istraživanjem indikativni i relevantni za razumijevanje kako problema mladih i neodgovarajućih prostora u kojima borave, tako i prilog često odveć neprozirnom, zasjenjenom i ideologijski kontaminiranom diskursu o mladima i njihovoj perspektivi u ovom i bilo kojem društvu.

Pitanja su koncipirana tako da odgovori izraze prirodu njihove vezanosti za prostore u kojima borave izvan škole i u slobodno vrijeme te su uglavnom zatvorenog tipa, dok je pitanje o najposjećenijim prostorima u gradu formulirano tako da je sociološka grupa Srednje talijanske škole u Rijeci, uzeta kao ekspertna grupa, sačinila popis, prema njihovu mišljenju, najfrekventnijih prostora u gradu. Uz to je dana mogućnost odabira nekih drugih lokacija. Posljednje pitanje iz upitnika dalo je mogućnost ispitanicima da sami napišu primjedbe i prijedloge o tomu što bi trebalo učiniti, i kako, da se poboljša kvaliteta javnih prostora u kojima provode dobar dio svojega slobodnog vremena.

Rezultati ankete

Na pitanje provode li slobodno vrijeme vikendom i/ili svakodnevno u javnim prostorima vani, na otvorenom (parkovi, trгови i sl.) ili unutra, u zatvorenom (klubovi, kafići...), više od polovice ispitanika ili njih 57,66% odgovara da svoje slobodno vrijeme provodi u zatvorenim prostorima (iz daljnjih se uvida naslućuje da su to uglavnom barovi i kafići), dok na otvorenom boravi njih 27,55% (54 ispitanika), dakle gotovo trećina ispitanika izvrgnuta je svim čarima vremena i nevremena!

Prilog 1: Gdje učenici provode svoje slobodno vrijeme.



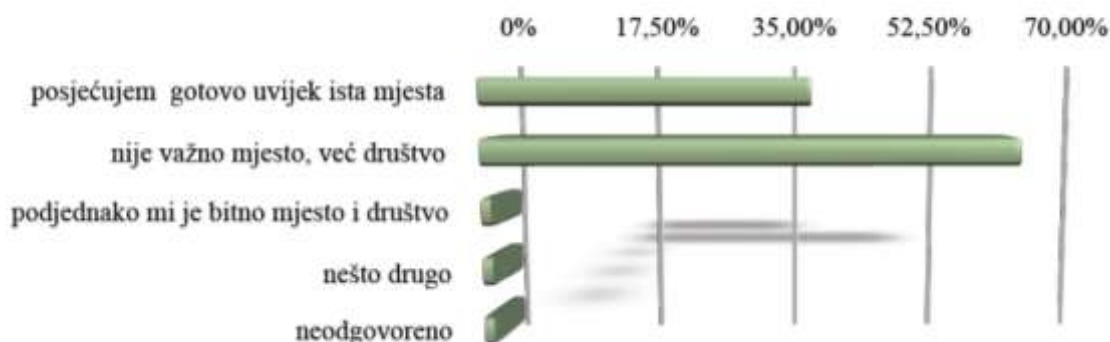
Budući da je anketa provedena u veljači i ožujku 2013., po, za Rijeku, neuobičajeno hladnom i kišovitom vremenu, indikativno je da je dobar broj mladih srednjoškolaca, usprkos tomu, prisiljen boraviti u neadekvatnim prostorima. Još više bi trebala zabrinuti činjenica da adolescenti provode svoje vrijeme po barovima i kafićima, slijedeći tako i imitirajući model zabave odrasle populacije. Prisjetite se samo brojnih votka i *Jaeger partya* kojima, primjerice, studenti inauguriraju ono što se nekad nazivalo brucošijadama.

Naravno da su mladi srednjoškolci kao glavnu primjedbu otvorenim javnim prostorima u kojima se, vidjeli smo, okuplja velik broj njih, navodili nedostatak urbane opreme (klupe, svjetla, javni WC-i). Dodatno zabrinjava što i dobar broj 16- i 17-godišnjaka provodi svoje vrijeme u prostorima u kojima je konzumiranje alkohola tako reći „pred rukom“ te dijele svoj socijalni prostor s odraslima, a tako i upijaju „iskustvo“. Nije nepoznato da to u dobroj mjeri čine i oni što se okupljaju na otvorenim prostorima (Gat Karoline riječke, Molo Longo i slična mjesta) jer o tomu svjedoči količina ambalaže i kartona s etiketama proizvođača alkohola, koja ostaje iza njih.

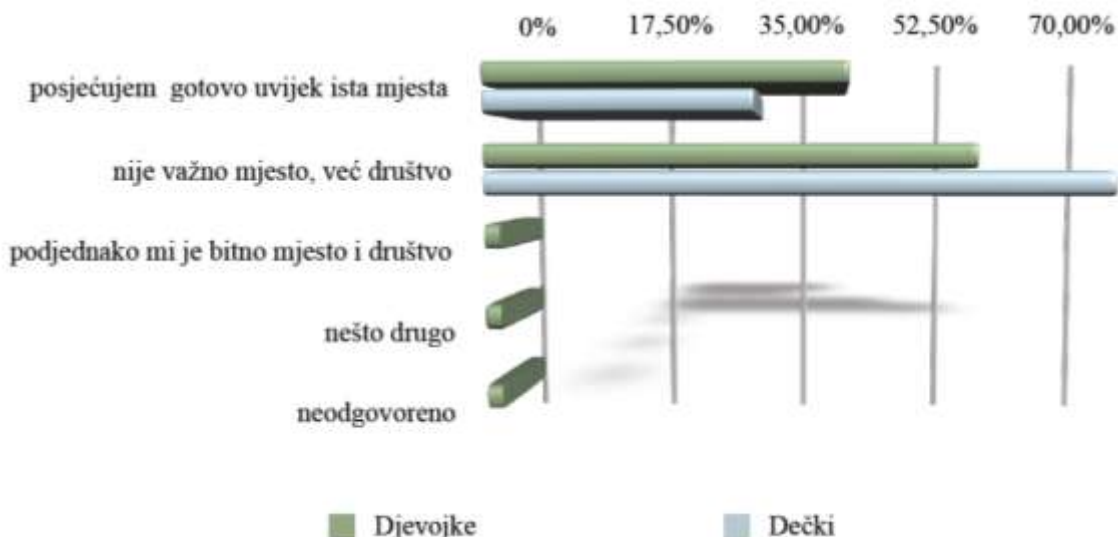
Kad je pak riječ o važnosti mjesta na koje izlaze ili se okupljaju, više od 60% ispitanika (njih 118) navodi da im nije važno koja su to mjesta, već da su tu sa svojim prijateljima, grupom, „škvadrom“ ili kako se već nazivaju međusobno povezane grupe adolescenata. Njih 36,74% (72 ispitanika) izjavljuje da posjećuje uvijek ista mjesta, što bi moglo uputiti na svojevrsnu inerciju i konzervativizam, ali i udobnost navike koja, kako se to kaže, postaje „čovjekovom drugom prirodom“ pa onda i adolescentovom. Ovdje se pokazuje i prva i jedina značajnija

razlika po spolu, između djevojaka i dečki. Dok djevojke u većoj mjeri iskazuju vjernost uvijek istim mjestima (njih 51 ili 40,49%), a njih 54,71% iskazuje da im nisu važna mjesta na kojima se nalaze već prijatelji s kojima se nalaze, kod dečki je situacija drugačija – njih čak 70% (118 ispitanika) izjavljuje da im nisu važna mjesta već društvo u kojem se nalaze, a svega njih 30% (21 ispitanik) tvrdi da posjećuje uvijek ista mjesta.

Prilog 2: Utjecaj navike i društva na odabir mjesta

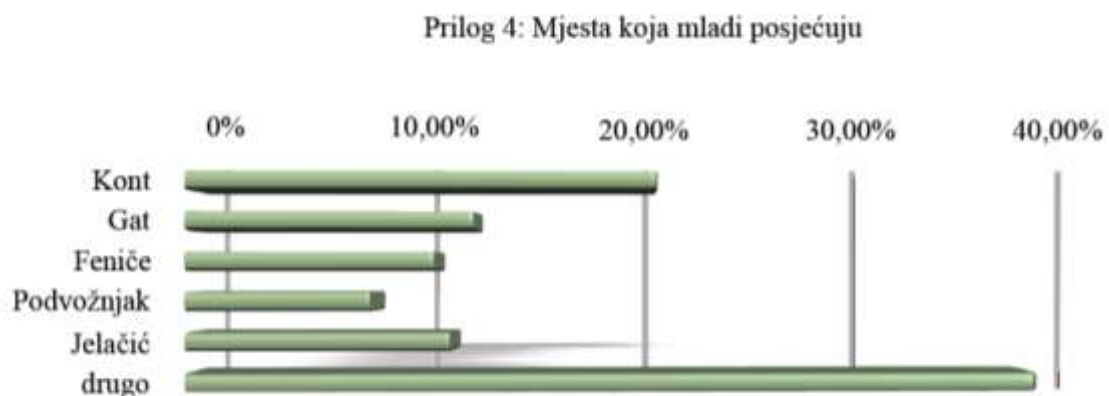


Prilog 3: Utjecaj navike i društva na odabir mjesta po spolu



Na upitnikom ponuđenu listu javnih prostora u pretpostavljenoj geografiji njihova kretanja, koju su sačinili članovi sociološke grupe Srednje talijanske škole u Rijeci, njihovi vršnjaci

nisu reagirali posve pozitivno; čak 62,28% (71 ispitanik) ih je odabralo „nešto drugo“ pa su tako pridonijeli širenju opsega točaka i mjesta okupljanja. Ipak, kad je o ponuđenim mjestima u upitniku riječ, najviše ih je zaokružilo Kont (59 ispitanika), pa Gat (36), Fenice (31), Podvožnjak (23), no još uvijek ih velik broj (107 ispitanika) navodi „nešto drugo“. Navest ćemo samo neka od dopisanih mjesta, a detaljan popis može se rekonstruirati iz cjeline anketnih listića koji su priloženi uz interpretaciji na kraju našeg istraživanja: Bazeni Kantrida, Palach, Terminal, Delta, Baredice, Galerija suvremene umjetnosti (?!), Sky, Capitano, Nina, Riječka pivnica, kod Socijalnog, park Mlaka, Iskra, Tower, Komitet (?!), Klub mladih itd.



Slijedi odgovor koji je dominantan za cjelokupan broj ispitanika: Na pitanje što im je na tim mjestima privlačno, većina 76,40% (136 ispitanika) odgovara da im je važno društvo, a ne mjesto. Slijedi odgovor koji apostrofira ugodan i zaštićen prostor, bez odraslih – 21 ispitanik (11%), te blizina i prometna povezanost za koju se odlučuje 19 ispitanika (10,67%).

Na pitanje o tomu ostaju li za vikend u svom kvartu ili posjećuju druga mjesta u gradu, većina ih se „seli“ u centar (136 ispitanika ili 74,32%), dok ih u kvartu ostaje 34 ili nešto manje od petine ispitanika (18,58%). Malo njih odlazi izvan grada (7,1% ili 13 ispitanika). S tim u vezi valja primijetiti da je grad Rijeka i po tomu tip monocentričnoga grada, iako po svojem urbanom rasteru nije tipičan mediteranski grad. Budući da se sva zbivanja događaju samo na Korzu i okolo njega, u širem centru, mladi to prepoznaju i prema tomu se i ravnaju. Zašto je tomu tako i ima li alternative tome urbanome modelu nije predmet ove studije, ali je svakako pitanje koje intrigira.

Sljedeće je pitanje bilo o tomu što ne valja, ne odgovara, nedostaje u prostorima u kojima se nalaze. Najviše se odgovora odnosilo na slabu zaštićenost od vremenskih (ne)prilika. Tako su odgovorila 102 ispitanika ili njih 58,95%. Slijedi nedostatak urbane opreme (klupe, javna rasvjeta), a taj je problem od velike važnosti za 23% ili 35 ispitanika, dok su za 14,45% ili 25 ispitanika velik problem pritužbe stanara iz okolice, ali i učestale svađe među samim srednjoškolcima koji se tamo okupljaju. Više se puta, kao i u ovom slučaju, dala naslutiti nelagoda koju osjećaju, ali i svijest o tomu da među njima ima onih koji „kvare feštu“ pa tako netko od njih odgovara i da „ne treba ništa napraviti jer će već neko od njih to razbit“.

Posebno je zanimljiva bila analiza odgovora koje su dali na pitanje s otvorenim odgovorima, o tomu što bi oni sami promijenili ili poboljšali u prostorima koje posjećuju. Odgovore bi se moglo podijeliti u dvije grupe. U onu koja daje primjedbe vezane za urbanu opremu, npr. više javnih WC-a, rasvjete, noćnih linija Autotroleja i sl. Zanimljive su i primjedbe o čuvarima javnog reda, policiji. Moglo bi ih se svesti na parafrazu stiha nekad popularne pjesmice: „Policija trenira strogoću, da ne bude sve kako ja hoću!“ Čini se da su mladi srednjoškolci svjesni neizbježnosti kontrole od strane čuvara reda, samo traže malo više nježnosti ili razumijevanja.

U drugu grupu odgovora na pitanje s otvorenim mogućnostima odgovaranja spadaju neke uobičajene primjedbe („Više koncerata, više događaja za mlade...“), ali i neke osebujne primjedbe koje smo odlučili citirati. Tako jedan ispitanik, ili ispitanica, pogađa srž problema pišući: „Mjesto na kojem bi se ugodno osjećali bez zagušljivosti dima cigarete i glasnoće glazbe... Kad bismo barem imali nešto primjerenije!“ Netko, da li iskreno (?), piše: „Poslati ih svih u kazalište ili Galeriju suvremenih umjetnosti.“ Zatim, netko piše da mu/im treba „Piano bar con musica Jazz“, a nekome (da li i vama koji to čitate?) nedostaju grijani javni prostori. Noćne linije i nedostatak javnih WC-a ponavljaju se kao lajtmotivi, ali ima i onih koji, začudo, tvrde: „Zadovoljna sam s trenutnim uvjetima.“ No ima ih i koji bi „više barova i manje policije“ pa i nekih koji zahtijevaju „besplatno pivo“(!). A što da se kaže o zamolbi za „više parkova i bolju rasvjetu“? Definitivno su klupe i javni WC-i te bolja javna rasvjeta najčešći odgovori. Pa recite da su u krivu!

Za kraj, evo jedne 16-godišnjakinje koja je, držimo, na ponos svojoj generaciji. Ona kaže: „Trebalo bi se (sve!) malo urediti (oslikati) i naći beskućnicima koji se tamo zadržavaju normalan smještaj.“ I, posve na kraju, jedna koja se između „kruha i igara“, odlučuje za ovo prvo pa piše: „Trebalo bi napraviti više pekara“ (!).

Zaključak

Iako cilj ovog istraživanja nisu bili nekakvi spektakularni rezultati o mladima, srednjoškolcima grada Rijeke, uostalom, niti puno kompleksnija istraživanja ne donose neke velike novosti što se tiče ponašanja mladih u presudnim godinama njihova socijalnog i kulturnog formiranja, nastojalo se, kroz istraživanje i njegovu interpretaciju, zahvatiti dio atmosfere koja vlada izvan institucija koje se uobičajeno etiketira i apostrofira kad su u pitanju mladi, a to su obitelj, škola, društvo. Zapravo bi hipoteza potvrđena putem abduktivnog zaključivanja bila da se suvremeno društvo metodom „zatvaranja očiju“ nad slobodnim vremenom mladih i njegova prepuštanja industriji zabave i konzumerizmu, takoreći odriče sustavnog utjecaja na formiranje i usvajanje pozitivnih, demokratskih vrijednosti i normi budućih generacija. Stoga su reakcije na „slobodni život mladih“, najmanje dvojake: Nigdje se, kao kod nas, adolescente, tinejdžere, stalno ne proglašava „djecom“. Kod nas je i u javnom diskursu, u emisijama televizije i na okruglim stolovima o problemima (s) mladeži, uobičajeno govoriti: „Djeci se ne smije, djeci se ne treba...“ A što mladima (a ne djeci!) od 15 do 18 godina treba... e, to već nije naš problem – posao, osmišljavanje slobodnog vremena ili što god to bilo. To prepuštamo tržištu i spontanoj inicijativi. Nadati se da će ovo istraživanje poslužiti kao (još jedna?) indikacija stanja, možda nije pretenciozno. Poželjno bi bilo dočekati kompleksnija i temeljitija istraživanja o tomu ŠTO S MLADIMA, prije nego zanovijetajuće TKO SU MLADI? Kako ih pripremiti za budućnost, posao, vrijednosti demokracije u ova partikularističko-šovinistička, egoistična vremena.

Željko Maurović, prof. sociologije i filozofije

Rijeka, svibanj 2013.